

O înaltă apreciere asupra activității lui Iațimirski a dat, încă din timpul vieții sale, Ioan Bogdan¹, iar acum în urmă S. B. Bernstein² și D. P. Bogdan³.

Primul cercetător român care se pronunță mai amplu asupra limbii documentelor slavo-moldovenesti este Ilie Bărbulescu. În lucrarea *Cercetări istorico-filologice*⁴, el încearcă să dea o caracterizare mai completă a limbii acestor documente. Pornind, de la sesizarea justă a caracterului complex al limbii documentelor vest-ruse în general (în care întâlnim elemente polone, ba chiar și cehe), I. Bărbulescu face deosebire netă între stratul extern și cel intern al documentelor slavo-moldovenesti⁵. Însă în caracterizarea generală a limbii documentelor slavo-moldovenesti, I. Bărbulescu operează cu termeni inacceptabili astăzi: «... în toată literatura moldo-slavă... deși se poate vorbi mult de texte ruse, însă nu se poate a nu se deosebi între ele și unele ruso-polone-slave (p. 63), ... « limbă și ortografie ortodoxă » (p. 63), «... limba diplomatică-politică față de regatul polon e și cea malorusă-slavă alături de polonă » (p. 64), «... limba și ortografia textelor moldo-slave este bulgaro-slavă, combinată cu sirbo-slavă și ruso-slavă » (!, p. 67)⁶.

Mari merite în domeniul studierii și editării documentelor slavo-romine are întemeietorul studiilor de istorie slavă la noi, prof. Ioan Bogdan. Edițiile sale de documente⁷ se disting față de celelalte prin corectitudinea reproducerii textelor și a traducerilor, bogăția informației, erudiția comentariilor, care cuprind cele mai diverse ramuri ale științei (istorie, filologie, geografie, lingvistică, paleografie, diplomatică). Tot lui I. Bogdan îi aparține primul studiu separat, destinat exclusiv limbii documentelor slavo-moldovenesti: *Über die Sprache der ältesten moldauischen Urkunden*⁸.

În acest studiu, după ce face o scurtă trecere în revistă a părerilor înaintașilor (în special I. Bărbulescu), I. Bogdan arată că « aceste documente sînt scrise în limba rusă »⁹ și distinge trei genuri de influență rusă: a) rusa comună,

¹ *Letopisețul lui Azarie*, în *Analele Acad. Rom.*, XII, p. 62.

² *Разыскания...*, p. 42—43.

³ *Textele slavo-romine în lumina cercetărilor rusești* I în vol. *Relații ruso-romine în trecut*, București, 1957; II și III, în *Analele Romîno-Sovietice, seria Istorie*, 1957, no. 2, p. 117—143 și no. 3, p. 63—96.

⁴ *Capit. Slavonismul și introducerea limbii romine*, București, 1900, p. 27—98.

⁵ Ca dovezi ale deosebirii esențiale dintre aceste două straturi, I. Bărbulescu indică existența în stratul intern al lui casus generalis bulgăresc și a ortografiei bulgărești « care lipsesc în stratul extern » (p. 66).

⁶ Subl. n. — M.M. În afara acestei terminologii confuze, apar la I. Bărbulescu și unele interpretări obiectiviste, naționaliste asupra fenomenelor istorice, prezente și în lucrările lui de mai târziu, (ex. *Curențele literare la romîni în perioada slavonismului cultural*, Iași, 1928 și o serie de articole din Arhiva-Iași), asupra cărora însă nu e cazul să insistăm aici. O apreciere justă a operei lui I. Bărbulescu, însoțită de critica lipsurilor sale găsim în lucrările lingviștilor sovietici M. SERGHIEVSKI, *Молдаво-славянские этюды*, Moscova, 1959, p. 46—58; S. B. BERNSTEIN, *Разыскания...*, p. 48—49, 221—222; S. B. BERNSTEIN, în *Вопросы молдавского языкознания*, Moscova, 1953, p. 154.

⁷ *Cinci documente istorice slavo-romine din arhiva Curții Imperiale de la Viena* (Anal. Acad. Rom. ser. II, Mem. Secț. ist., t. XI), Buc., 1889; *Documente moldovenesti din sec. XV, XVI în arhivul Brașovului* (Conv. Lit., an. XXXIX), Buc., 1905, *Contribuții la istoria Moldovei între anii 1448—1458* (Anal. Acad. Rom., ser. II, Mem. secț. ist., t. XXIX), Buc., 1907; *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, XLVI + 518 p., vol. II, XXXI + 611 p., Buc., 1913 (Comisia istorică a Romîniei), precum și ediții de documente slavo-muntene și ediții de cronici slavo-romine.

⁸ Apărut în *Zbornik u slavu Vatroslava Jagića (Jagić-Festschrift)* Berlin, 1908, p. 369—377.

⁹ « Diese Urkunden sind im russischer Sprache verfasst » (p. 371).